

Dansk 32 skilling 1775

– en særpræget mønt

Udmøntningerne i Danmark/Norge i de første 8-9 år af Christian d. 7's regeringstid kendetegnes ved vilkårlige og usammenhængende prægninger. I perioden 1767-1771 udsendtes således sølv 1 skilling, 24 skilling, $\frac{1}{4}$ specier, $\frac{1}{2}$ specier og to typer 1 specier, efterfulgt af kobber $\frac{1}{2}$ skilling og 1 skilling samt sølv 8 skilling og en ny type 24 skilling i årene 1771-1775. I de fleste af årene 1767-1774 prægedes desuden store mængder sølv 2 skilling (med årstal 1761).

I 1775 synes der imidlertid at være gjort tilløb til en mere målrettet møntudstedelse, da stempelskærerne J. H. Wolff² og J. E. Bauert³ i begyndelsen af dette år blev bedt om at lave tegninger til en serie kurante sølvmønter af værdierne 1, 2, 4, 8, 16 og 32 skilling⁴. Et spændende projekt, der som det ses bl.a. indeholdt 1 og 2 mark stykker, som ikke var set i den dansk/norske møntrække siden Frederik d. 4.

Af Frank Pedersen¹

Fig. 1: Forside Hede 26A

Fig. 2: Bagside Hede 26A

Fig. 3: Forside Hede 26B

Fig. 4: Bagside Hede 26B

1. Tak til Michael Märcher for nyttige kommentarer.

2. Johan Henrik Wolff (1727-1788), stempelskærer i Altona 1771-1788.

3. Johan Ephraim Bauert (1726-1799), stempelskærer i København 1763-1799.

4. Wilcke 1927, s. 160 og Märcher 2006, s. 110-111.

Projektet blev imidlertid ikke til noget, sandsynligvis fordi Finanskollegiet (datidens finansministerium) vurderede, at det var bedre at mønte speciemønt frem for grov kurantmønt⁵. Men man nåede at præge et antal 32 skillinger med årstal 1775, hvoraf en snes stykker er overleveret til i dag. Mønterne er Hede 26⁶, underopdelt i Hede 26A (Schou 3⁷) med kongens venstrevendte brystbillede og Hede 26B (Schou 2), med brystbilledet højrevendt (fig. 1-4).

Møntmotiv

Mønternes motiver er vellykkede; en forside med kongens smukke og stilrene brystbillede, som er et værdigt motiv for en enevældig hersker, og en bagside med et rigsvåben, hvis størrelse og form understøtter indtrykket af en konge med magt og væld.

Hvis de øvrige planlagte nominaler var tiltænkt samme indholds- og designmæssige kvalitet, kan det kun beklages, at de ikke blev til noget. Omskriften "CHRISTIANVS . VII.D(ei) . G(ratia) . DAN(iae) . NOR (vegiae) . V(andalorum) . G(othorum) . REX" på forsiden og "32.SKILLING DANSKE.C(ourant).M(ynt)." på bagsiden holder sig pænt inden for normen i den pågældende periode.

Derimod er det bemærkelsesværdigt, at enkelte af mønterne findes med kongens valgsprog GLORIA EX AMORE PATRIÆ præget i randen; det er de eneste Christian 7 mønter, der har randskrift.

Stempelskærer og tegninger

Bogstavet B under kongens brystbillede fortæller, at forsiderne er skåret af Bauert, formodentlig på baggrund af tegninger af Wolff⁸ (fig. 6). Bagsiderne er også Bauerts og viser et rigsvåben, der synes at være inspireret af hans piaster fra 1771, Hede 21⁹, og formentlig er udført på baggrund af hans egne tegninger.

De bevarede tegninger er interessante, bl.a. fordi de dokumenterer, at stempelskærerne foruden arbejdet med stempelfremstillingen også havde en væsentlig rolle som forslagsstillere til mønternes motiver. Wolffs meget forskellige forslag til portrætter, våbenskjold og monogrammer (fig. 6) viser tillige, at han i denne sag havde en relativ ubunden opgave. Forsiden med kongen i venstrevendt stilning er bemærkelsesværdig, da et venstrevendt portræt på daværende tidspunkt var et brud på en uskreven regel om, at regenten på dansk/norske mønter altid skulle vises høj-

5. Wilcke 1927, s. 160, bl.a. med henvisning til Forordning af 2. januar 1776 om udmøntning af speciemønt.

6. Hede 1978, s. 87.

7. Schou 1926, s. 311.

8. Wilcke 1929 s. 73 og Märcher 2006, s. 111. Märcher dokumenterer, at de fleste af de tegninger, som Wilcke har tilskrevet Bauert, i virkeligheden er udført af Wolff, inkl. tegningerne fig. 5 og 6 her i artiklen.

9. Måske har Bauert, hvad skjoldets form angår, også ladet sig inspirere af Frederik 3. kronemønt fra 1660'erne.

10. Beskrivelsen 1791.

Fig. 5: Wolffs forskellige forslag til for- og bagsider af 16 skilling

Fig. 6: Wolffs forskellige forslag til for- og bagsider af 32 skilling

reventd. Sådan havde det været siden slutningen af 1500-tallet og med få undtagelser også før den tid.

Møntkataloger

32 skillingen er ikke indeholdt i "Beskrivelsen"¹⁰, hvorved det kan fastslås, at Den kgl. Mønt- og Medaillesamling (KMMS) ikke havde et eksemplar af mønten på det tidspunkt, da trykningen af "Beskrivelsen" blev påbegyndt (ca. 1785), og heller ikke i 1794, da "tillægget til Beskrivelsen"

blev udgivet. Det må derfor ræsonneres, at Mønten i København ikke har afleveret noget mønteksemplar til KMMS i 1775, som Møntstedet ellers havde pligt til jf. bestemmelsen om ”pligtaflevering”¹¹.

Jørgensens møntkatalog fra 1888¹² beskriver begge typer og tilføjer (uden kildereference): ”Ere Prøvemønter, da de ommøntedes, fordi de vare for gode”, en beskrivelse, der er en let omskrivning af, hvad der i 1827 havde stået i auktionsskataloget over Frosts mønter (se senere). Bemærkningerne om, at mønterne ”ommøntedes” og skulle være ”for gode”, lader sig ikke umiddelbart forklare. Wilcke betegner i 1927 mønterne som prøvestykker, og betegnelsen prøvemønt videreføres i katalogmæssig henseende hos Hede¹³, men ikke hos Schou¹⁴ og Sieg.¹⁵

Mønter

Mønterne er slået i København, hvilket ses af de prægede initialer HSK (H. S. Knoph¹⁶). Stempelstillingen er retvendt. Det præcise antal prægede mønter kendes ikke, da mønterne hverken er nævnt i de officielle regnskaber eller er fundet omtalt i anden sammenhæng i bevarede arkivmaterialer.

Mønternes officielle vægt er 12,228 g med en lødighed på 0,562, møntfoden for kurantmønt. En vejning af 10 mønter viser vægtvariation mellem 11,88 og 12,35 g, - en afvigelse fra den officielle vægt, der ligger pænt inden for det normale for mønter i den periode.

Stempelundersøgelse

Jeg har på baggrund af til rådighed værende møntmateriale og katalogillustrationer identificeret i alt 6 stempler, 4 forside og 2 bagside (fig. 7-9), hvilket er et overraskende stort antal set i relation til de få overleverede mønter. Det er derfor sandsynligt, at der oprindeligt har været tale om en langt større udmøntning end det måske hidtil har været antaget. Stemplerne er parvis næsten ens, - der er kun ubetydelige variationer i våbenskjoldene og i bogstavernes og punkternes indbyrdes placering. To af de fire forsidestempler har kongens højrevendte brystbillede, de øvrige to viser kongen i venstrevendt position.

Stempelantallet og de ensartede motiver gør det usandsynligt, at der er tale om prøvemønter; hvorfor skulle man fremstille to næsten identiske sæt stempler, hvis hensigten udelukkende var at lave prøvemønter.

11. Märcher 2009, s. 23-25. Pligtafleveringen blev ikke altid efterlevet, Jensen 1981, s. 26.

12. Jørgensen 1888, s. 138-139 nr. 34 og 35.

13. Hede 1978, s. 87 og 190.

14. Schou 1926.

15. Sieg 2009.

16. Hans Schierven Knoph, møntmester i København 1763-1783.

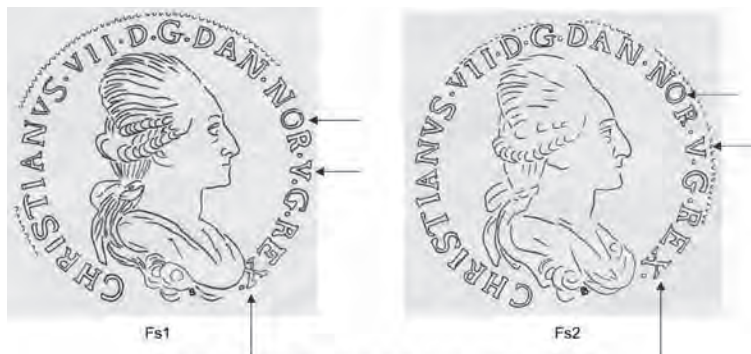

Fig. 7

Hede 26B. Ormskriften på Fs1 er en smule forskudt med uret i forhold til Fs2. På Fs1 er X delvis skjult af kongens buste.

Fig. 8

Hede 26A. De indbyrdes afstande mellem S og T, mellem G og R og mellem R og E er forskellige på de to stempler. På Fs3 er X delvis skjult af kongens buste.

Fig. 9

Punktet mellem 5 og M er placeret forskelligt, og de indbyrdes afstande mellem K og E og mellem E og C er forskellige på de to stempler.

Stempel Bs1 har – sammenlignet med Bs2 – ikke punkt mellem K og 7, ikke så tæt skravering i skjoldets 2. og 3. felt, 5 perler i kronens yderbøjler (Bs2 har 6 perler), ikke puld i kronen og rektangulær midterfigur i kroneringen (Bs2 har ruderfigur).

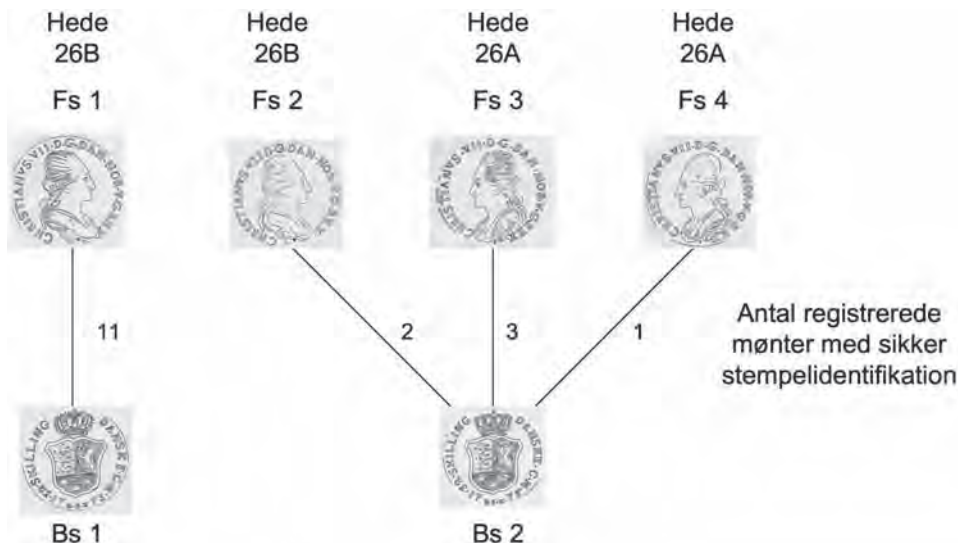

Fig. 10: Koblingsskema - 32 skilling 1775

17. F.eks. Rethwisch udmøntningen. Pedersen 2006, s. 22

18. Mønten opbevares ved Kongl. Myntkabinettet i Stockholm. Tak til personalet ved Myntkabinettet for oplysninger om denne mønt, og til personalet ved KMMS for viderefremstilling heraf.

19. De to Hede 26A mønter opbevares hos henholdsvis KMMS, København og Bruuns samling, Frederiksberg slot. Tak til personalet ved KMMS for beredvillig hjælp ved fremskaffelsen af møntdata.

Koblingsskemaet (fig. 10) viser, at de 6 stempler indgår i 4 forskellige forside/bagside-koblinger i et koblingsbillede, der svarer til de øvrige udmøntninger i slutningen af 1700-tallet¹⁷. Stemplernes absolutte kronologi har ikke kunnet dokumenteres, men det kan antages, at udmøntningen er indledt med koblingen Fs1/Bs1 (Hede 26B), hvorefter begge stempler er udskiftet og udmøntningen fortsat med forside Fs2 (også Hede 26B) sammen med bagside Bs2. Bs2 har så overlevet forsiden og har afsluttet udmøntningen i koblinger med de to forsider Fs3 og Fs4, begge med kongen i venstrevendt stilling (Hede 26A). Det bemærkes, at koblingen Fs4/Bs2 kun er fundet hos en enkelt mønt¹⁸ (fig. 11).

Koblingsbilledet kan med rimelighed tolkes som en udmøntning, der er påbegyndt helt normalt, men er blevet afbrudt relativt kort inde i produktionsforløbet (efter ordre

Fig. 11: Aftryk af 32 skillingen med unik stempelkobling Fs4/Bs2

fra Finanskollegiet). Mønterne er herefter blevet nedsmeltet, og da der ikke har været tale om en officiel (reelt gennemført) udmøntning, har man ikke fundet anledning til at føre mønterne i regnskab. Hvordan det er lykkedes en håndfuld mønter at undgå nedsmeltning, kan man kun gisne om.

Det første 7-tal i årstallet er svagt præget på en del af Hede 26B mønterne med bagside Bs1, hvilket viser, at dette stempel på et tidspunkt under udmøntningen er blevet beskadiget eller støvet til (fig. 12). På et par mønter ses, at stempelskavanken senere har bredt sig ind over den nedre del af rigsvåbnet. En sådan udvikling i stemplets tilstand sandsynliggør, at der er præget et betydeligt antal mønter med det pågældende stempel.

Randpræg

Noget kunne type på, at 32 skillingen har været anvendt til at eksperimentere med forskellige randpræg. Stockholms Hede 26A eksemplar med den unikke stempelkobling har intet randpræg, mens to andre eksemplarer af samme type har kongens valgsprog, præget i en noget primitiv udførelse.¹⁹

Sidstnævnte mønters omkreds har været for lille til at kunne rumme den fulde tekst, hvilket har medført, at LÆ i ordet PATRLÆ lapper ind over G i GLORIA. Det må derfor formodes, at randpræget har været tiltænkt en større mønt eller medalje²⁰. Som en tredje randprægsvariant har man valgt "bladmotivet" til Hede 26B mønterne, som det kendes fra andre samtidige mønttyper.

Hvor mange eksemplarer findes der?

Jeg har benyttet Schous aftrykssamling²¹ med sit indhold af proveniendokumenterede møntaftryk som det primære kildemateriale til vurdering af, hvor mange mønteksemplarer, der er overleveret til i dag.

Aftrykssamlingen er skabt i begyndelsen af 1900-tallet via Schous besøg ved adskillige offentlige møntsamlinger samt hans personlige kendskab til periodens betydeligste private danske samlinger. Schou har dokumenteret eksistensen af i alt 16 eksemplarer af 32 skillingen, fordelt med 4 af typen Hede 26A og 12 af Hede 26B, og har i tilknytning hertil redegjort for adskillige provenienser (fig. 13).

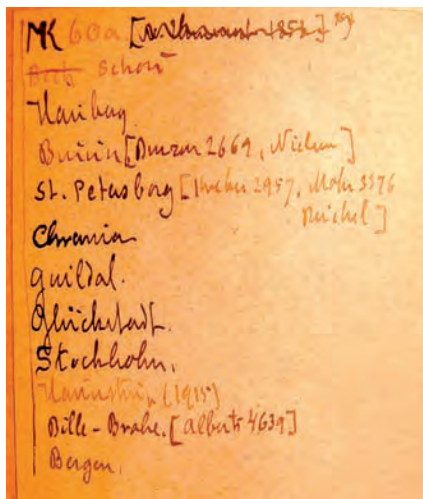
20. Det er bemærkelsesværdigt, at Schou er det eneste katalog, der har beskrevet mønternes randpræg, herunder det unikke præg med kongens valgsprog. Randpræget er ikke set omtalt i noget auktionskatalog.

21. Stanniolaaftryk af danske og norske mønter 1448-1873, indsamlet af H.H. Schou (1858-1932) i begyndelsen af 1900-tallet. Indsamlingen skønnes at være afsluttet omkring 1918-1920. Aftrykkene opbevares ved KMMS.

Fig. 12: Svagt præget 7-tal på stempel Bs1

Fig. 13: Schous notater bag på monteret møntaftryk af Schou 3 (Hede 26B)

Schous registrerede eksemplarer af 32 skilling 1775						
Schou 3 ²² (Hede 26A) 4 mønter	Aftryk	Off. saml.	Priv. saml.	Stempelkobling Fs/Bs ²³		
København, MK 60b	JA	X		3/2		
Bruun ²⁴	JA	X		3/2		
Stockholm	JA	X		4/2		
Bille-Brahe (Schou?)	JA		X	3/2		
Schou 2 (Hede 26B) 12 mønter					Fuldt præget 7-tal	Svagt præget 7-tal
København, MK 60a	JA	X		1/1		X
Christiania (Oslo)	JA	X		1/1	X	
Bergen	JA	X		1/1		X
Stockholm	JA	X		1/1	X	
St. Petersborg	JA	X		1/1		X
Bille-Brahe (senere Bruun ²⁵)	JA	X		1/1		X
Bruun	JA		X	1/1	X	
Bech ²⁶	JA		X	1/1		X
Guildal	JA		X	1/1	X	
Glückstadt	JA		X	1/1		X
Hauberg	NEJ		X	1/1 ²⁷		X
Haustrup ²⁸	NEJ		X	?	?	?

Tabel 1

22. Schous katalognummer 1775-3 har fejlagtigt punkt mellem 17 og H. Schou har rettet fejlen i katalogets rettelserblad, men rettelserne er også forkert.

23. Stemplerne er identificeret på baggrund af Schous møntaftryk.

24. Mønten er nr. 7783 i Bruuns samling, Frederiksborg Slot. Bruuns samling omtales i nærværende artikel som en "offentlig" samling.

25. Bruun købte Bille-Brahe samlingen i 1922 jf. forordet til beskrivelsen af Bruuns dubletsamling.

26. Schou har bag på stanniolaft trykket skrevet "Bech", men derefter udstreget og erstattet det med "Schou", hvilket kunne indikere, at Schou har erhvervet Bechs mønt. Stempelundersøgelsen har imidlertid påvist, at Bechs og Schous mønter ikke er identiske.

27. Denne kobling er konstateret ved hjælp af illustrationen i auktionsskataloget over Haubergs mønter.

Tabel 1 giver en samlet oversigt over de mønter, som Schou havde kendskab til. Som det ses, er det kun koblingen Fs2/Bs2, der mangler; dog kan Haustrups mønt teoretisk set have denne kobling. Tabel 1 viser også, hvilke mønter der har henholdsvis fuldt eller svagt præget 7-tal.

Auktioner

For at få yderligere kendskab til forekomsten af 32 skillingen har jeg gennemgået et større antal auktionsskataloger²⁹. Tilskrevne købernavne i auktionsskatalogerne, specielt i 1800-tallet, og illustrationer i 1900-tallets kataloger har bidraget til, at enkelte perioder af møntindividernes proveniensforløb har kunnet kortlægges, og antallet af mulige møntindivider derved har kunnet reduceres. En endelig og komplet opgørelse af antallet af eksisterende 32 skillinger har imidlertid ikke kunnet tilvejebringes, dertil er usikkerhederne omkring identifikationen af de enkelte møntindivider i auktionsskatalogerne for store.

28. Der findes ikke aftryk af Haubergs og Haustrups mønter, men deres proveniens fremgår af Schous notater bag på et andet møntaftryk.

29. 32 skillingen er fundet i ca. 25 auktioner i 1800-tallet og et tilsvarende antal fra 1900-tallet.

30. "Randskrift" betyder her "Omskrift"

32 skillingen fremkom på auktion ganske få år efter at den var præget, nemlig d. 15. januar 1781 ved salget af mønter tilhørende blytækker Peder Pedersen Nygaards dødsbo (fig. 14). Mønten var her beskrevet under katalogets nr. 23 som "En rar Mynt. Av. Kongens Brystbillede, med Randskrift:³⁰ Christianus VII. D. G. Dan. Nor. V. G. Rex. Rev. De tre hoved=Vaaben i kronet Skiold, med Omskrift: 32 Skilling Danske 1775. H. S. K."

Man vidste altså allerede i 1781, at der var tale om en sjælden mønt, men da kataloget ikke omtaler retningen på kongens brystbillede, har man åbenbart ikke vidst, at mønten fandtes med to forskellige forsider. Randpræget er heller ikke beskrevet, hvilket dog kan skyldes, at den pågældende mønt har haft samme bladmotiv, som andre mønttyper, og derfor ikke har givet anledning til specifik omtale. KMMS var repræsenteret blandt køberne på Nygaard-auktionen, men da det som tidligere nævnt vides, at 32 skillingen ikke fandtes ved KMMS i 1785, må det konstateres, at KMMS enten ikke bød på eller ikke fik budet på mønten³¹.

I 1804 udbydes 32 skillingen i forbindelse med salget af Jens Vintmøls samling af "Danske og Fremmede Medaillier og Mynter". Heller ikke her omtales retningen af kongens brystbillede, eller at der findes to forsider.

På en auktion i 1807 over Peter van Hemmerts mønter beskrives for første gang, at der findes to forsider-typer, og begge typer udbydes. KMMS erhvervede her type Hede 26A³².

Først et halvt århundrede efter 32 skillingens udmøntning blev mønten omtalt som prøvemønt. Det skete ved auktionen i 1827 over Frosts mønter, hvor begge typer blev udbudt med beskrivelsen: "Dette er to meget sjældne Prøvestykker, af en Myntsort, der blev funden at være for righaltig og derfor ei approberet eller udgivet". Desværre er disse oplysninger givet uden kildeangivelse eller anden form for dokumentation.

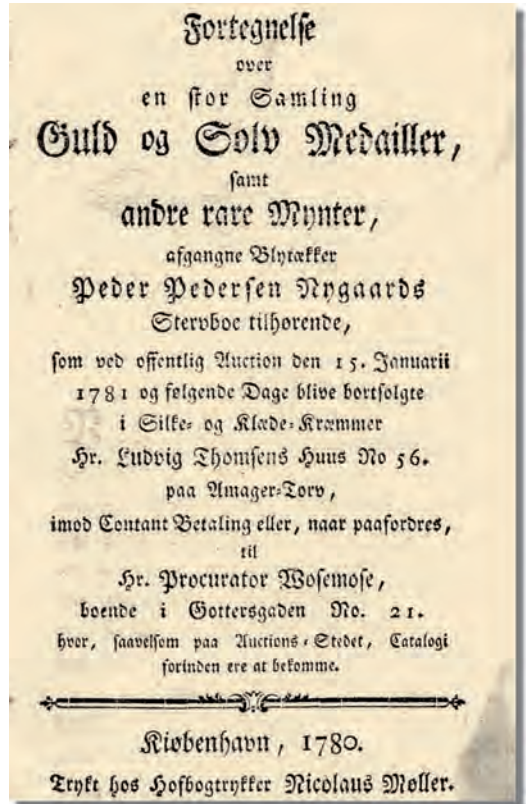

Fig. 14: Forside til auktionskataloget fra 1780 over blytækker Nygaards mønter

31. KMMS var repræsenteret ved Ole Peter Kølle (1720-1807), kommitteret i Rentekammeret og medlem af Medaillekommissionen. Det vides, at Kølle købte andre lot på Nygaard auktionen for i alt knap 182 rigsdaler, Jensen 1981, s. 32, 36 og 93. De 182 rigsdaler var på den tid et ganske betydeligt beløb, hvilket bl.a. ses af, at en meget sjælden mønt som Hede 26A kunne erhverves ved auktionen over Frosts mønter i 1827 for 3 rigsdaler og 4 mark.

32. Jf. Schous notits på stanniolfatryk.

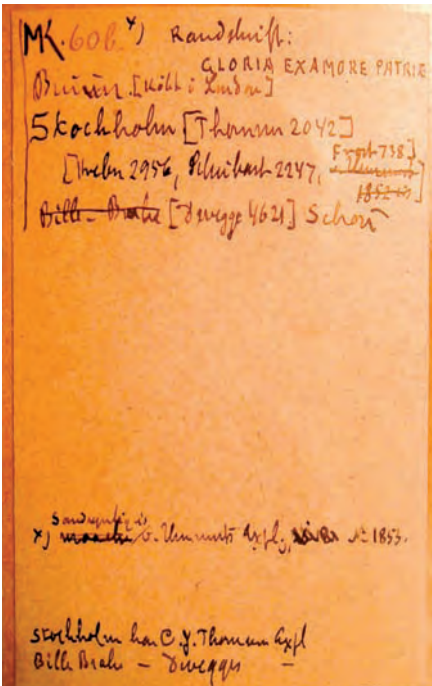

Fig. 15: Schous notater bag på monteret møntaftryk af Schou 2 (Hede 26A)

32 skillingen er herefter skønsmæssigt udbudt i alt 60 – 70 gange på auktioner frem til i dag. Det må antages, at Schou har haft kendskab til hovedparten af de betydeligste auktioner i 1800-tallet, så spørgsmålet er, hvilke mønter der har undgået hans opmærksomhed, og hvad der i øvrigt måtte være fremkommet af nye eksemplarer efter hans tid. Hyppigheden af auktioner med 32 skillingen i 1900-tallet synes at have været på samme niveau som i 1800-tallet, hvilket således ikke i sig selv giver anledning til at tro, at der er fremkommet nye mønter efter Schous registreringer.

Forekomst af type Hede 26A

Det vides, at der findes 3 eksemplarer af type Hede 26A i offentlige samlinger: KMMS, Kungl. Myntkabinettet Stockholm og Bruuns samling, som jf. Schou har provenienserne henholdsvis van Hemmert, C.J. Thomsen og "Købt i London" (fig. 15).

Schou har to steder på aftryksskottet omtalt et eksemplar i privat eje hos Bille-Brahe med proveniens Devegge 4621. Det ene sted har han overstreget Bille-Brahe og tilføjet sit eget navn, hvilket måske betyder, at han selv har erhvervet mønten. Hvis det er rigtigt, måtte det forventes, at mønten ville være at finde på auktionen i 1927 over Schous samling, hvilket imidlertid ikke er tilfældet. Der udbydes ganske vist en 32 skilling under lot nr. 1053, men det er type Hede 26B, (fremgår af såvel beskrivelse som foto i auktionskataloget).

Sagen forplumres af, at der på Hede I auktionen i 1988, lot nr. 391, udbydes en Hede 26A angiveligt med "proveniens Schou 1053", hvilket jf. ovenstående ikke kan være korrekt. Det er rigtigt, at Hede købte Schou-auktionens nr. 1053 (fremgår af købernavn i et auktionskatalog), men det er ikke den mønt, der senere blev udbudt på Hede-auktionens nr. 391.

Beskrivelsen af 32 skillingen under Hede-auktionens nr. 391 omtaler tillige, at der foruden den udbudte mønt findes endnu et Hede 26A eksemplar i privat eje - proveniens Guildal. Denne oplysning er imidlertid også forkert, da hverken Schou eller fortegnelsen over Guildals samling omtaler denne mønt i Guildals besiddelse³³.

32 skilling 1775. Eksempler på opnåede auktionspriser					
Auktion	År	Hede 26A	Hammerslag	Hede 26B	Hammerslag
Frost	1827	x	3 rd. 4 m.	x	1 rd.
Schubart	1831	x	7 rd. 2 m. 8 s.	x	3 rd.
Devegge	1867	x	6 rd. 4 m. 8 s.	x	3 rd. 4 m.
Thomsen	1871	x	10 rd.	x	2 rd. 37 s.
Nielsen	1878			x	12,50 kr.
Benzon	1887			x	30 kr.
Bech	1906			x	37 kr.
Jansen	1920	x	85 kr. (min. pris)		
Glückstadt	1924			x	70 kr.
Ernst	1966			x	625 kr.
Hede	1988	x	30.000 kr.		
Lerche	1992			x	24.000 kr.

Tabel 2

Der blev imidlertid i december 1920 udbudt en mønt af type Hede 26A på auktionen over O.F. Jansens mønter, lot nr. 1068³⁴, og auktionstidspunktet gør, at der meget vel kan være tale om endnu et eksemplar i privat eje, altså en mønt, som Schou ikke havde registreret.

Det kan yderligere tilføjes, at en sammenligning mellem fotoet i Hede-auktionskataloget og et stanniolaftryk af den af Schou registrerede Bille-Brahe mønt viser, at der med stor sandsynlighed er tale om to forskellige mønter. Når det ikke kan afgøres med 100 % sikkerhed, skyldes det ufuldkommenheder ved stanniolaftrykket.

På det givne grundlag vurderes det, at der eksisterer fem eksemplarer af typen Hede 26A.

Forekomst af type Hede 26B

Antallet af Hede 26B mønter er betydeligt større end antallet af Hede 26A mønter, hvilket ses af såvel Schous registreringer som af auktionernes udbud af mønter, herunder ikke mindst Hede 26B mønternes betydeligt lavere auktionspriser, se tabel 2.

Af de 12 mønter (Hede 26B), som Schou havde kendskab til, befandt de 6 sig i offentlige samlinger i henholdsvis København, Christiania (Oslo), Bergen, Stockholm, St. Petersborg og Bruun, og det må formodes at disse mønter fortsat befinder sig her. De øvrige 6 fandtes i private samlinger. Som det ses af tabel 1 har 11 af de 12 mønter stempelkoblingen Fs1/Bs1, mens koblingen hos den 12. mønt (Haunstrups) ikke kan bestemmes.

33. "Fortegnelse over Joh. G. Guildals Samling", Numismatisk Forenings Medlemsblad, III. Nr. 14. Maj. 1920.

34. Køber af mønten er mig ubekendt.

Det kan derfor på baggrund af Schous registreringer fastslås, at der med sikkerhed eksisterer 11 mønter med kobling Fs1/Bs1, heraf 5 i privat eje. Dertil kan føjes:

- at Haunstrup havde et 12. eksemplar (kobling Fs1/Bs1 eller Fs2/Bs2),
- at antallet og hyppigheden af auktionsudbuddene henholdsvis før og efter Schous registreringer stort set er samme størrelse,
- at auktionsudbuddene i 1900-tallet er ligeligt fordelt mellem mønter med "fuldt præget 7-tal" og mønter med "svagt 7-tal". De 5 mønter, som Schou registrerede i private samlinger, er fordelt på 2 med "fuldt præget 7-tal" og 3 med "svagt 7-tal",
- at et betydeligt antal mønter i auktionskatalogerne ikke har kunnet individbestemmes og
- at auktionstidspunkter sammenholdt med mønternes proveniens i flere tilfælde kan udelukke, at der er tale om identiske mønter.

På baggrund af en samlet vurdering af ovennævnte faktorer må det skønnes, at der foruden de 11 mønter - eksisterer yderligere 2-3 (inkl. Haunstrups), og dermed i alt 13-14 mønter med kobling Fs1/Bs1.

Der findes ingen mønter i offentlige samlinger med kobling Fs2/Bs2. Som det fremgår af fig. 10, har der i det undersøgte møntmateriale med sikkerhed kunnet påvises mindst 2 mønter med denne kobling, hvoraf Schou kun kan have haft kendskab til den ene (Haunstrups). Henset hertil samt til det betydelige antal mønter i auktionskataloger, der ikke har kunnet individbestemmes, vurderes det, at der findes 2-3 mønter med koblingen Fs2/Bs2, alle i privat eje.

Følgelig vurderes det, at der sammenlagt findes 15-17 eksemplarer af typen Hede 26B.

Sammenfatning

- 32 skillingen 1775 stammer fra en udmøntning i 1775 i København.
- Mønterne er ikke prøvemønter.
- Udmøntningen blev efter kort tids forløb indstillet, sandsynligvis til fordel for udmøntning af speciemønt. Mønterne blev ikke sendt i cirkulation, og langt størsteparten blev nedsmeltet.
- Udmøntningen fremgår ikke af møntregnskaberne fra Mønten i København.
- Stempelskærer J.H. Wolff har tegnet forside-motiverne, J.E. Bauert sandsynligvis bagsiderne.
- Motivet med kongens portræt vendt mod venstre var i 1775 et brud på en flere hundrede år gammel tradition med højrevendte portrætter.
- Der er anvendt i alt 6 stempler: 2 forsider med brystbillede af kongens venstre side, 2 forsider med brystbillede af kongens højre side og 2 bagsider.
- Alle 6 stempler er fremstillet af stempelskærer J. E. Bauert.
- Stemplerne er anvendt i 4 forskellige forside/bagside-koblinger.
- Mønterne er præget med forskelligt randpræg: Hede 26A såvel uden randpræg som med kongens valgsprog, og Hede 26B med bladmotiv.
- Mønterne med valgsproget er de eneste Christian 7 mønter, der har randskrift.
- 32 skillingen fremkom første gang på auktion i 1781, seks år efter at den var præget. Rekvirenten var på det tidspunkt ikke bekendt med, at der fandtes to forskellige forsider.
- Det vurderes, at der findes i alt 20-22 eksemplarer af 32 skillingen fordelt på 5 af type Hede 26A (3 i offentlige og 2 i private samlinger) og 15-17 af type Hede 26B (6 i offentlige, og 9-11 i private samlinger).

Anvendt litteratur

Beskrivelsen: Beskrivelsen over danske Mynter og Medailler i Den kgl. Samling. København 1791.

Bruuns dubletsamling: Grosserer L.E. Bruun's doubletsamling af Mønter og Medailler. Møntauktion København 12. oktober 1925.

Hede, H.: Danmarks og Norges Mønter 1541.1814.1977, DNF, 3. rev. udg. 1978.

Jensen, Jørgen Steen: Det kgl. Mønt- og Medaillekabinet fra 1652 til 1832, s. 9-122 i Otto Mørkholm (red): Den kongelige Mønt- og Medaillesamling 1781-1981, Nationalmuseet 1981.

Jørgensen, C.T.: Beskrivelse over Danske Mønter 1448-1888. København 1888.

Märcher, Michael: 25 mønttegninger fra Christian den Syvendes tid, Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad nr. 3, august 2006, s. 110-115.

Märcher, Michael: Møntstedernes pligtaflevering i 1700- og 1800-tallet, Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad nr. 1, februar 2009, s. 23-25.

Pedersen, Frank: Mønterne fra Rethwisch Slot, numismatisk rapport 90, Dansk Numismatisk Forening, november 2006, s. 5-28.

Siegs Møntkatalog 2010 – Norden 1533-1699-1809-2009. 41. udgave. København 2009

Schou, H.H.: Beskrivelse af danske og norske Mønter 1448-1814 og danske Mønter 1815-1923, København 1926.

Tillæg til Beskrivelsen: Tillæg til Beskrivelsen over danske Mynter og Medailler i Den kgl. Samling. København 1794.

Wilcke, J.: Kurantmønten 1726-1788. København 1927.

Wilcke, J.: Specie-, Kurant- og Rigsbankdaler. Møntvæsenets sammenbrud og genrejsning 1788-1845, København 1929.